

جزوه آموزشی مطالعات اجتماعی

(خلاصه دروس)

پایه هشتم متوسطه اول

«دروس سیزده تا بیست و چهار»

طراح:

علیرضا تاجیک

(سرگروه آموزشی درس مطالعات اجتماعی)

(استان گلستان - شهرستان آق قلا)

خلاصه درس ۱۳ - مطالعات اجتماعی پایه هشتم (غزنویان، سلجوقیان و خوارزمشاهیان)

از اواخر قرن چهارم تا اوایل قرن هفتم هجری، سه سلسله ترک تبار (غزنویان، سلجوقیان و خوارزمشاهیان) در ایران حکومت کردند.

غزنویان

علت شهرت سلطان محمود غزنوی در تاریخ:

لشکرکشی به هند بود.

او به بهانه رواج اسلام ولی به طمع ثروت هنگفتی که در

هندوستان وجود داشت بارها به هند لشکرکشی کرد.

نتایج حملات سلطان محمود به هندوستان:

(۱) تصرف مناطقی از هندوستان

(۲) تصاحب و تخریب معبد سومنات که پُر از طلا و جواهر بود.

(۳) کسب ثروت و غنائم بسیار

این حکومت از شهر غزنین (غزنه) در افغانستان امروزی آغاز شد که به غزنویان مشهور شدند.

محمود غزنوی حاکم شهر غزنه بود.

سلطان محمود غزنوی در بیشتر جنگ ها، به دلیل:

داشتن سپاهی نیرومند و ناتوانی رقبایش به

پیروزی می رسید. سلطان محمود، قلمرو خود را

تاری در مرکز ایران گسترش داد.

پس از سلطان محمود، پسرش سلطان مسعود به حکومت رسید ولی تدبیر پدر را نداشت و با شکست از

سلجوقیان به دست سپاهیان شورشی خود به قتل رسید.

غزنویان در بین مردم محبوبیتی نداشتند، از این رو قدرت و حکومت آنها بر نیروی نظامی استوار بود.

رابطه حکومت غزنویان با خلفای عباسی دوستانه بود و سلاطین غزنوی به ویژه سلطان محمود، خود را مطیع و تابع

خلافت عباسی می دانستند

سلجوقیان

سلجوقیان، طایفه‌ای از ترکان بودند که به واسطه رهبر خود سلجوق به این نام مشهور شدند.

آنان پس از پذیرش اسلام به ماوراءالنهر مهاجرت کردند.

طغرل، نوه سلجوق پس از شکست سلطان مسعود غزنوی در نیشابور بر تخت نشست.

مهم‌ترین اقدامات طغرل پس از رسیدن به حکومت سلجوقیان:

(۱) تصرف نقاط مختلف ایران

(۲) برانداختن حکومت شیعه مذهب آل بویه در بغداد

(۳) دفع خطری که از جانب خلافت فاطمی مصر متوجه خلافت عباسی بود. ← پس از این اقدام:

خلیفه عباسی به طغرل، لقب سلطان رکن الدین داد و حکومت او بر ایران و عراق را تأیید کرد.

پس از طغرل، **آلب ارسلان** به حکومت رسید و

با راهنمایی وزیرش **خواجه نظام الملک:**

❖ رقبای داخلی را سرکوب کرد.

❖ بر قدرت و حکومت سلجوقیان افزود.

❖ به ارمنستان و گرجستان لشکرکشی کرد.

آلب ارسلان در **نبرد ملازگرد:**

✓ با شکست رومیان، امپراتور روم شرقی را به اسارت گرفت.

✓ بخش‌های وسیعی از آسیای صغیر را به تصرف درآورد.

پس از آلب ارسلان، پسرش **ملکشاه** به حکومت رسید.

ملکشاه پس از رسیدن به حکومت: مناطقی از ماوراءالنهر و شام را فتح کرد.

پایتخت ملکشاه شهر اصفهان بود.

اوج قدرت سلجوقیان در زمان ملکشاه بود.

خوارزمشاهیان

خوارزم ناحیه‌ای حاصلخیز و آباد در جنوب دریاچه خوارزم (آرال) بود.

به شاهان منطقه خوارزم، **خوارزمشاه** می‌گفتند.

پایه‌های حکومت خوارزمشاهیان چندان مستحکم نبود، زیرا:

(۱) فرمانروایان خوارزم مورد تأیید خلیفه عباسی نبودند.

(۲) تسلطی بر فرمانروایان محلی نداشتند.

حکومت خوارزمشاهیان با حمله چنگیز به ایران از بین رفت.

زیرا: در زمان **ملکشاه**: محدوده جغرافیایی

ایران از **ماوراءالنهر در شرق تا دریای**

مدیترانه در غرب گسترش یافته بود.

وسعت قلمرو ایران در دوره **ملکشاه** با زمان

ساسانیان برابری می‌کرد.

دلیل تجزیه و فروپاشی حکومت

سلجوقیان:

اختلاف و درگیری شاهزادگان و فرماندهان

نظامی برای رسیدن به **تاج و تخت** پس از

مرگ **ملکشاه**.